

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologōn diaphorōn syngammata palaia kai orthodoxa

Gessner, Conrad

Tiguri, 1560

VD16 G 1810

Clarissimis Viris, D. Hieronymo Frobenio, Et D. Nicolao Episcopo,
typographis Basiliensibus, Iohannes Vuolphius Tigurinus S. D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72021](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72021)

CLARISSIMIS VIRIS D. HIERONYMO FROBENIO, ET D. NICOLAO

Episcopo, typographis Basiliensibus, Iohannes Vuolphius Tigurinus S. D.

LIAS me rescribere ingressum, Viri clariss. & ijs libris, quos aliquot ante annos inchoaueram, perficiendis intentum, è cursu ipso reuocauit uoluntas Conradi Gesneri medici nostri, atque uestra. Cùm enim is pro sua erga me beneuolentia summa ac propè singulari, Aeneas librum hunc ex illa nobis Reip. Augustanae bibliotheca sibi suppeditatum, mihi describendum, anno superiore, concessisset: uosque deinceps Philonis uestri libris quid potissimum adiungendum, ipse existimaret, rogassetis: ille ut huc ipsum ad ueterem translationem comparatum atque emendatum uobis darem, me rogauit. Ego uero: tametsi mihi tunc fuisset longe alia studij ratio proposita, atque etiam in multis & uarijs occupantibus meis parum temporis superesset: tamen & illi uiro doctissimo, & de me optime merito, & uobis uiris clarissimis, praesertim praecelam, rei que publicae salubrem rem petentibus omnino obsequendum duxi. Ac primum quidè Græcum exemplar meum cum translatione ueteri contuli, quæq; deerant addidi: deinceps autem cum Basileam uenissem, tuncque Episcopi nouam te translationem meam, quam ueterem interpolatam malle, & mihi tunc dixisses, & deinceps Tigurum reuerso, tuis ad me literis significasses: etiam in eo ipso, ut ne tibi roganti deesset, operam dedi. Idq; feci èd libentius, quod rerum pariter & uerborum ordo non idem in translatione ueteri seruatus esset, quem Græcus liber meus haberet: quòdque alicubi integra folia, alicubi multi uersus, interdum uerba quædam deessent. Quam mererum confusionem digerente, desiderataq; uerba atque folia, ad restaurandum & implendum ipsum opus adscribente: ne quis suam ueteri interpreti conuersionem uel temere mutatam, uel rebus ab ipso consultò prætermisissam, uel etiam deprauatam quereretur: uestro consilio factum est, ut sua illi salua manserit, & ad meum Græcum exemplar facta conuersio noua habeatur. In qua profectò fateor, me & temporis angustia, & negocijs subinde nouis ingruentibus impeditum, non quantum uolui, quantumque fortassis, animo magis uacuo, & à negocijs liberiore potuissem, præstitisse: ausim tamen hoc uobis polliceri, hunc iam librum, si non elegantiorum & faciliorem, saltem pleniorum & perfectiorum factum. Nam de mea conuersione nihil quicquam dicam, nisi me studuisse, ut bona fide Græca redderem Latinis, eaque interdum etiam facerem planiora. Quod si consecutus sum, non dubium est, quin optimis quibusque gratissimum fecerim: sin aliquod, seu ignorantia, seu obliuione peccatum sit commissum, equidem admonitus & libenter agnosca, & diligenter emendabo. Istum enim librum dignum existimo, qui & fideliter & eleganter conuertatur. Quorum alterum ipse quidem studui, alterum autem, ut neque à proposita re, neque ab auctoris uerbis recederem longius, minus potui præstare. Spero tamen æquis & alienis ab inuidia animis, uel ipsa uoluntate & studio satis factum esse. De auctore uerò, quis fuerit, quòque tempore uixerit, certi nihil inuenio, sed uerisimile tamen existimo, quod Beatus Rhenanus, ex historia persecutionis Aphricæ, sub libri finem adducta colligit: eum circa Zenonis & Anastasij tempora floruisse. Res autem ipsa, quam hoc libro docet, digna est & necessaria cognitu, his praesertim tam deperditis moribus & temporibus: quibus plerique mortales, uitam sic instituunt suam, ut cœlestis illius & sempiternæ uitæ, nulla neq; cura tangi, neque spe & fiducia confirmati, sed hac terrena, quam præsentem habent si lauta ac quieta potiri queant, contenti esse uideantur: quibus rursus aliqui èd proteruitia & impietatis processere, uti sibi nostram illam, licet certissimis ac solidissimis confirmatam argumentis, de sempiterna posthanc futura uita, spem è medio omnem tollant. Praecelam igitur, & ad hæc tempora aptam, quasiq; accommodatam operam noster hic Aeneas nauat: qui non solum animas esse immortales, uerum etiam corpora, ad ineundam cum animabus suis nouam, eamq; sanctam & sempiternam societatem, resurrectione docet. Ac quoniam, ut principibus artis differendi doctoribus & magistris placet, quæ ad faciendam fidem pertinent, in confirmationem & in reprehensionem diuiduntur, eandem ipse etiam docendi uiam ac ra-

tionem seruat. Axitheum enim è Syria, quæ prima diuinam hanc doctrinam hæuserat, in Ægyptum ad Theophrastum Philosophum Atheniensem ducit, cum quo partes aduersarias defendente, ipse pro ueritate pugnet. Quæ in disputatione, quoniam remotis è medio uanis ac falsis opinionibus, tanquam impedimentis, facilis ac plana ad ueritatem uia patet, Theophrasto prioris differendi partes attribuuntur: nempe ut is, quod suum erat muneris atque officij. Philosophorum omnium, siue ueterum siue recentium, ut Heracliti, Empedoclis, Pythagoræ, Platonis, Aristotelis, Academicorum, Stoicorum, Ægyptiorum, Plotini, Numenij, Porphyrij Iamblichij, & aliorum opiniones commemoret. Veluti quod queritur, an hic uiua prius extiterit anima, & post iterum sit uictura: utrum anima humana ex corporibus alijs in alia tam brutorum animantium, quam hominum commigret: quibus ex causis accidant ijs, qui pro creati sunt, perturbationes & arumnæ: quamobrem non idem sit omnibus constitutus mortis terminus, uitæque finis: multaque generis eiusdem alia. Axitheus autem, cui partes confirmandæ ueritatis sunt attributæ falsas illas, quas Theophrastus retulit, philosophorum opiniones confutans, & ueras ac certas ad confirmandam ueritatem rationes afferens introducit. Ex ferè omnes ab optimi maximi patris uoluntate, & sapientia, & potentia deducuntur. Velle enim hoc Deum, ut homo totus reuiuifcat, ac uel æternum uirtutis præmium assequatur, uel commissorum scelerum pœnas sempiternas luat: cum multa alia, tum uerò maxime hæc ipsa, quæ in rerum gubernatione & conseruatione cernitur, prouidentia, itémque summæ illæ dotes homini concessæ, quasi quædam æternitatis illius indices atque nunciæ, certissime nobis attestantur. Præstare uero opificem illum tanta sapientia, uti possit partes hominis, seu collapsas erigere, seu consumptas restaurare, seu eò unde collectæ fuerat reuersas rursus inuenire & colligere: argumento sunt artes & scientiæ, & rerum absconditarum atque mirabilium inuentio cognitióque, quas, ut res ipsa comprobant homines non aliunde, quam ex illo omnis sapientiæ fonte promanantes hauserunt. Eum ipsum etiam habere sese tantam uim atque potentiam, ut mortuis uitam facile reddat, resque abs se procreatas, perinde ut uelit, aut frangat, aut saluas conseruet: earum quas in cœlo, terra, aquis: itémque in rerum seminibus, in plantis, in brutis animantibus, in ipsis denique hominibus admirabiliter agit, rerum usu atque obseruatione facillime comprobatur. Quas res Axitheus noster egregie persequens & compluribus argumentis & similibus: & exemplis, & euentis comprobans: tandem exclamat, mirandas atque explendas esse illas Philosophorum opiniones, quod eas asserendo, plus hominibus uirium atque potentia, quam eorum ipsorum parenti & omnipotenti procreatori Deo tribuatur. His ita ad hunc modum adductis atque explicatis, Theophrastus ille tandem ad agnitionem & confessionem ueritatis adducitur. Quæ ueritatis proponendæ & demonstrandæ ratio, hoc ipso mihi probatur magis, quod eadem quoque Domino nostro Iesu Christo, illi ipsi nostræ salutis uitæque uindictæ, sanctisque eius Apostolis usurpata fuit. Christus enim hac ipsa de re, cum Sadduceis, planè prophano hominum genere, disputans, eorum argumenta primum refellit, & erroris causam in ignoratione sacrarum literarum, & uirtutis, & sapientiæ Dei, monstrat: tum autem argumenta à natura dei petita ad faciendam fidem affert. Eandem autem Paulus Corinthijs suis scribens, uiam demonstrationis sequitur: quando initio, quæ ex opinione contraria consequuntur, absurda commemorat, & deinceps ex sacris literis pariter & ex rerum natura sumptas, ad confirmandam resurrectionis uitæque sempiternæ spem, rationes solidas affert. In quam sententiam Diuus Augustinus sub finem magni illius de ciuitate dei uoluminis multa scribit. Nec præmittendum est etiam quod Eusebius in libris præparationis Euangelicæ docet, Platonem ex Mose tantum didicisse, ut confiteretur mundamutationem, resurrectionem, iudicium apud inferos fore. Ac quoniam, ut noster hic Aeneas sub finem sui libri scribit, ipse etiam Plato suis placitis eatenus standum dixit, dum quis ipso sapientior adueniat: sanè quæ Plato confessus est aliquando futura, cum iam ipsa Dei patris sapientia, Christus plenius ac melius doceat expectanda, de ueritate non possumus amplius dubitare. Eodem referendum est etiam quod Athenagoras Atheniensis libro peculiari, & Lactantius in Institutionibus, ex Cicerone & Sibyllis docent. Ex quibus omnibus multisque alijs, quæ ut ne sim longior, prætereo, perspicuum fit, quantum sit huic libro tribuendum, quantumque referat eum ad fidem Græci codicis emendatum, & restitutum, & iterum

N V N C V P A T O R I A .

iterum in lucem editum esse. Vobis autem, viri clarissimi, hęc à me in sermonem Latinum iterum conuersum, eò mitto & dedico: quòd eum uos in illa celeberrima & optimorum librorum feracissima officina uestra, iam antea quoque editum, quasi proprium possidetis: quòd uos soli cum paucis, non modo religionem, theologorum ueterum editione, uerùm etiam omnium artium studia, suppeditatis ex officina uestra libris, adiuuatis: quòd denique me & ante annos sedecim Francofordiæ, & deinceps Basileæ, quoties isthuc ueni, summa beneuolentia complexi semper estis: ac nuper etiam Origenis libris recens editis donauistis. Quamobrem cum ego ad referendam uobis gratiam plus uoluntatis quàm facultatis habeam: hac dedicatione effectum puto, ut extet uel in illo opusculo, & uestræ erga me beneuolentiæ, & paratæ ad remunerandum uoluntatis meæ memoria quasi sempiterna. Valet. Datæ Tiguro, Calen.

Februarij, Anno ab orbe redempto,

M. D. LVIII

Aaa 3

